

MUSEO / BLOGI

SISÄLLISSOTA VERLASSA

Verlan oppaat saavat ajoittain vastata kysymyksiin sisällissodan tapahtumista, koettelihan sota erityisellä ankaruudella juuri teollisuuskeskuksia. Kymenlaakson alue ei tehnyt poikkeusta: Kouvolassa sota vei hengen yli 200 ihmiseltä, Kuusankoskella uhreja kertyi yli 300 ja pienessä Jaalassakin teloitettiin yli viisikymmentä henkeä. Vaikka Verla selvisi väkirikkaampiin naapureihinsa verrattuna vähällä, koetteli sota silti tehdasyhteisöä monin tavoin.

Sodan kulku Suomessa

Suomi itsenäistyi joulukuussa 1917 sisäisesti vaikeassa tilanteessa. Vaikka maan nopea teollistumien oli synnyttänyt vaurautta, oli raju yhteiskunnallinen muutos samalla tullut luoneeksi taloudellista epätasa-arvoa ja moninaisia sosiaalisia ongelmia. Kahtiajako hallituksen porvarillisien puolueiden ja työväenliikkeen välillä oli äärimmäisen jyrkkä, eivätkä ryhmittymät päässeet sopuun uuden valtion vallanjaosta. Näin maahan syntyi vaarallinen valtatyhjiö, jota täyttämään työväestö perusti punakaarteja ja porvariryhmät suojeluskuntia. Jännitteisessä tilanteessa molemmat ryhmät aseistautuivat ja valmistautuivat yhteenottoon. Lopulta tulehtunut tilanne puhkesi avoimeksi sodaksi tammikuun lopulla 1918.

Punakaarteista muodostunut punaisten armeija oli noin 80 000 hengen vahvuinen, toisin sanoen samaa koko luokkaa hallituksen valkoinen armeijan kanssa. Valkoinen armeija oli kuitenkin huomattavasti paremmin organisoitu, koulutettu ja johdettu. Sotatapahtumat kääntyivätkin näin ollen punaisten alun hyökkäysvaiheen jälkeen Mannerheimin johtamien valkoisten eduksi, jotka toukokuun alkuun mennessä hallitsivat koko maata. Reilut kolme kuukautta kestäneessä sodassa kuoli kaikkiaan noin 37 000 ihmistä. Huomattavaa on, että taisteluissa kuolleita oli alle 10 000. Sodalla olikin tyypillistä taisteluiden ulkopuolella nähdyt julmuudet – punaisen terrorin uhrien lukumäärän arvioidaan olleen noin 1700, valkoisen jopa 10 000. Lisäksi yli 13 000 menehtyi vankileireillä.

Tapahtumat Verlassa

Verlassa työväenliikkeen toiminnan ei voida sanoa olleen kovinkaan aktiivista. Vuonna 1906 perustettuun työväenyhdistykseen liittyi aluksi 78 jäsentä, eli lähes kaikki tehtaalaiset, mutta jo paria vuotta myöhemmin jäsenmäärä oli romahtanut kymmeneen. Keväällä 1917 järjestäytymishenki elpyi siinä määrin, että perustettiin ammattiyhdistys, mutta suuria luokkajännitteitä kylällä tai tehtaalla ei tiedetä olleen.

arvioida kaartiin liittyneiden motiiveja. Sodan jälkeisessä ilmapiirissä vain harva uskalsi kertoa liittyneensä mukaan omista aatteellisista syistään. Todennäköisesti suurin houkutus on ollut raha, sillä kaartilaisten kuukausipalkaksi oli määrätty 450 markkaa kuukaudessa, minkä lisäksi etuihin kuuluivat muonitus ja vaatetus. Vertailun vuoksi todettakoon, että paperitehtaalaisen keskiansio oli samaan aikaan 10,42 mk/vrk. Palkka tosin jäi laihaksi lohduksi, sillä ilmeisesti ne maksettiin täysimääräisinä ainoastaan helmikuun osalta. Rahan lisäksi myös joukkopaineen on täytynyt vaikuttaa kaartiin liittymiseen, kuuluihan Kymenlaakson alue punaisten keskusalueisiin. Onkin epätodennäköistä, että Verla olisi voinut pysytellä tapahtumien ulkopuolisena seuraajana. Jos Verlassa ei olisi ollut omaa kaarti, olisi joku muu ryhmä kyllä löytänyt paikalle.

Sodan alussa Verlan punakaarti teki kotitarkastuksia alueen taloissa etsien tehtaan toimihenkilöiden aseita. Lisäksi kaarti otti haltuunsa tehtaan sekä konttorirakennuksen, joka myös toimi kaartin tukikohtana. Tehtaan isännöitsijä Andersin pakeni kylältä ja moni muu valkoisia kannattanut paikallinen näki parhaaksi piiloutua. Kokonaisuudessaan Verlan ”valloitus” oli kuitenkin varsin epädramaattinen. Ihmisiä ei vahingoitettu, ei myöskään koneita tai rakennuksia. Tehdaskin jatkoi toimintaansa melko normaalisti lähteestä riippuen joko maaliskuun loppuun tai huhtikuun puolivälin tienoille, vaikkakin vuoroja vähennettiin jo ennen sulkemista.

Verlan kaartilaisten kerrotaan toimineen sodan aikana pääasiassa vartiointitehtävissä. Kaikkia koskevien yleistyksien tekeminen on kuitenkin mahdotonta, sillä kaarti ei toiminut yhtenäisenä yksikkönä. Sodan alussa osa joukosta oli siirtynyt Verlasta Jaalan kirkonkylälle, osa kulki siellä täällä. Joidenkin yksilöiden tiedetään osallistuneen taisteluihin Oravalassa ja Uimilassa. Joukkio hajosi entisestään sodan lopulla, jolloin valkoiset olivat ottamassa Kymenlaaksoa haltuunsa. Tässä vaiheessa moni kaartilaisista päätti paeta, kuka mihinkin. Sodan viimeisinä päivinä verlalaisia jäikin kiinni muun muassa Kotkassa, Haminassa ja Inkeröisissä. Heidän kohtalonaan oli jatkaa matkaa Lahden ja Riihimäen vankileireille.

Jälkiseuraukset

Valkoiset saapuivat Verlaan 30. huhtikuuta 1918. Tilanne kylässä oli poikkeuksellinen. Osa kaartiin kuuluneista kyläisistä oli jo vangittuina ja monet teillä tuntemattomilla. Työt tehtaalla jatkuivat vasta toukokuun lopussa ja elintarvikepula oli vakava. Voi vain kuvitella vangittujen omaisten tuntemaa pelkoa, sillä huhut valkoisten rajuista kostotoimista olivat arvatenkin levinneet myös syrjäiseen Verlaan. Oikeudenkäynneissä pääosa verlalaisista sai kuitenkin olosuhteisiin nähden varsin armollisia tuomioita. Kymmenen selvisi kokonaan tuomiotta ja parikymmentä sai lievän rangaistuksen. Seitsemän pidemmän tuomion saanuttakin onnistui saamaan lievennyksen Valtionrikosylioikeudelta.

menettikin henkensä: heistä kaksi ammuttiin Jaalassa ja yksi Kouvolassa. Kolmen kaartilaisen lisäksi kaksi Verlan ammattiyhdistyksen jäsentä ammuttiin Jaalassa ja yksi Selänpäässä. Verlan kokonaisuuhrimäärän määrittely on haastavaa, sillä Verlan kylä ei tuolloinkaan ollut oma hallinnollinen kokonaisuutensa. Inkeri Ahveniston tutkimuksen mukaan ainakin kymmenen punaiselle puolelle kuulunutta kyläläistä kuoli sodassa, joka teloitettuina, rintamalla tai vankileireillä. Lisäksi yksi kuoli punatautiin vapauttamisen jälkeen.

Sisällissodan muisteloissa Verlaa on pidetty poikkeuksellisen rauhallisena paikkana, mihin lienee vaikuttanut se, että sodan uhrit kuolivat muualla kuin itse kylällä. Verlalaiset eivät kuitenkaan selvinneet ehjin nahoin sodasta, sillä kymmenenkin uhria on suuri määrä pienessä yhteisössä. Sisällissodan mielettömyyteen verrattuna voidaan kuitenkin sanoa Verlan selvinneen melko hyvin, sillä paljon pahemminkin olisi voinut käydä. Se, ettei kaarti juuri osallistunut taisteluihin, ei taannut mitään. Rutolan punakaarti Etelä-Karjalassa muistuttaa niin kokoluokaltaan kuin sodan aikaiselta toiminnaltaan Verlan kaartia, mutta siinä missä suurin osa verlalaisista selvisi sodasta, kaikki Rutolan kaartilaiset teloitettiin.

Verlassa oltiinkin olosuhteisiin nähden onnekkaita. Osaltaan syynä tähän oli kyläläisten itsensä toiminta. Työvoimapula tarjosi monella mahdollisuuden pelastaa paikallisia leireiltä ja näin toimittiinkin. Esimerkiksi mylläri Anton Pukkilan kerrotaan hakeneen peräti kymmenen verlalaista töihin Hennalan vankileiriltä, vaikka todellisuudessa hommia oli maksimissaan kolmelle. Jopa Verlan suojeluskunta antoi punavankeja puoltavia lausuntoja, jotka varmasti edesauttoivat vangittujen asemaa. Pienessä ja tiiviissä yhteisössä, jossa kaikki asuivat lähekkäin ja tunsivat toisensa, on luokkavihan merkitys ehkä ollut pienempi esimerkiksi suurempaan Kuusankoskeen verrattuna. Tällä puolestaan on voinut vaikuttaa niin punaiseen kuin valkoiseenkin terroriin. Punaiset eivät vallassaoloaikanaan syyllistyneet murhiin, minkä tähden verlalaiset säästyivät pahimmilta kostotoimilta valkoisten saapuessa.

Verlan entinen opas
Antti Okko, väitöskirjatutkija (Jyväskylän yliopisto)

TEKNIKKO HEINRICH LOUIS HÄNEL (1836-1905)	18.8.2023
KASVIT KERTOVAT VERLAN HISTORIAA	12.7.2023
ARKKITEHTI CARL EDUARD DIPPELL (1855-1912)	19.6.2023
KUIVAAMON MUURAUSSKORJAUKSET	7.6.2023

SIVUN ALKUUN

UPM VERLAN TEHDASMUSEO

Verlantie 295, 47850 Verla

puh. +358 2041 52170

museum.verla@upm.com

AJANKOHTAISTA

SAAPUMINEN

ANNA PALAUTETTA

TURVALLISUUS

KUVAPANKKI

TILAA VERLAN UUTISKIRJE

Yhdistyneiden
kansakuntien kasvatus-
tiede- ja kulttuurijärjestö

Verlan puuhiomo ja pahvitehdas
hyväksytty maailmanperintöluetteloon
vuonna 1996

Copyright © 2018 UPM Kaikki oikeudet pidätetään [Ehdot](#) [Tietosuojaseloste](#) [Evästeet](#)